

IN MEMORIAM

Jelka Radauš Ribarić (1922. – 2015.)

Dana 9. ožujka 2015. preminula je ravnateljica Etnografskog muzeja u mirovini, istaknuta etnologinja i muzejska djelatnica dr. sc. Jelka Radauš Ribarić. Poznavala je mnogo ljudi i u njima je njezina životna radost i posvećenost struci ostavila značajan trag. Gotovo cijeli radni vijek provela je u Etnografskom muzeju, posljednjih deset godina obnašajući dužnost ravnateljice. Vrhunac njezine karijere bila je važna obnova zgrade Muzeja i stalnog postava.

Jelka Radauš Ribarić rođena je u Mariboru 8. ožujka 1922. godine u obitelji prosvjetnih radnika podrijetlom iz Vodica na Čičariji. Otac Josip Ribarić bio je istaknuti jezikoslovac, slavist i sakupljač narodnih pjesama, što je zasigurno od samoga početka usmjerilo interes Jelke Radauš Ribarić k istraživanju kulturne baštine Istre.

Nakon pohađanja srednje škole na Sušaku i u Zagrebu, 28. lipnja 1940. godine Jelka Radauš Ribarić stekla je svjedodžbu II. ženske realne gimnazije u Zagrebu. Nakon toga upisala je Mudroslovni fakultet, a u listopadu 1944. diplomirala je studij etnologije. Prvi se put zaposlila u veljači 1945. u Sveučilišnoj knjižnici kao knjižničarska vježbenica. Dana 6. rujna 1945. započela je raditi u Etnografskom muzeju, a 1950. godine položila je stručni ispit za zvanje kustosa muzejsko-konzervatorske struke. Godine 1960. unaprijeđena je u zvanje višeg kustosa. U više navrata zamjenjivala je tadašnju ravnateljicu Muzeja Marijanu Gušić, pa je 1. listopada 1964. godine bila postavljena za v.d. ravnateljicu Muzeja, a 1965. imenovana je za ravnateljicu, na dužnost koju je obnašala do odlaska u mirovinu 1975. godine.

Dolazak u Muzej koncem Drugog svjetskog rata omogućio joj je rad i upoznavanje sa zbirkama koje su se otvarale iz spremišta i sanduka nakon završetka rata. Istodobno, sudjelovala je u pripremi prvog poslijeratnog stalnog postava Muzeja, a u novom postavu 1950. godine samostalno je obradila niz izložbenih cjelina. Tijekom godina postavila je u Muzeju, ali i u drugim muzejskim ustanovama u Zagrebu, Hrvatskoj i inozemstvu brojne izložbe. Među prvim izložbama bile su *Tekstil i keramika* 1959. u Umjetničkom paviljonu, izložba *Retrospektivni rad Etnografskog muzeja i Volumen i faktura* 1961. u Etnografskom muzeju, *Narodna umjetnost okolice Zagreba* 1964., *Oblikovano drvo* 1973., *Narodni život Istre* 1975., i *Narodni vezovi Hrvatske* 1975. godine.

U Dubrovniku je 1950. postavila stalnu izložbu etnografske građe, a sudjelovala je i u postavljanju stalnih izložbi u Zadru i Kumrovcu. Bila je suautorica naših etnografskih izložbi u Zurichu 1949. i Baselu 1958. godine. Od velikih i značajnih izložbi spomenut ćemo još suautorstvo hrvatskog dijela izložbe *Oblici narodnog života u Europi*, postavljene u Belgiji 1975., te autorstvo izložbe *Ljubav i brak*, postavljene također 1975. godine u Belgiji. *Čarolija niti* bila je istaknuta izložba o tekstilnom rukotvorstvu koju je osmislila i postavila 1988. u Klovićevim dvorima. Njezina posljednja izložba *Klinasto ruho: nastajanje i postojanje na primjeru Istre* postavljena je 2003. u Etnografskom muzeju. Ta je izložba temeljena na kapitalnom djelu *Ženska narodna nošnja u Istri* (1997), u kojem se valoriziraju stručne i znanstvene spoznaje o odijevanju u Istri s usporednim istraživanjem sličnih odjevnih predmeta u širem europskom

prostoru. Druga važna djela su: *Vežak vezla* (1973), *Narodne nošnje Hrvatske*, *Narodni život Istre* (1975) i *Narodni vezovi Hrvatske* (1976).

Kao što je već spomenuto, jedna od najvećih zasluga Jelke Radauš Ribarić i kulminacija njezina rada u Muzeju bila je obnova zgrade Etnografskog muzeja 1972. i izvedba novog stalnog postava u čemu je zabilježen i doprinos njezina supruga, akademika Vanje Radauša. Njezina suradnja s arhitektom Aleksandrom Freudenreichom rezultirala je prenamjenom određenih prostora u zgradi potrebnih za rad administrativnog i stručnog osoblja i preparatorskih radionica, kao i prostora za povremene izložbe. Usporedno s građevinskim poslovima valjalo je voditi brigu o premještanju i čuvanju cjelokupnog muzejskog fundusa, istodobno osmisliti novi muzejski postav i pripremiti materijal za izlaganje. U svim je poslovima ravnateljica imala značajnu podršku i pomoć cijelog kolektiva, napose kustosa. Iako je realizacija novog postava bila ekipni rad kustosa etnologa i konzervatora, ona se odvijala na temelju idejne koncepcije i pod stručnim vodstvom Jelke Radauš Ribarić. U osmišljavanju zadatka svakako joj je pomoglo izvrsno poznavanje cjelokupnog hrvatskog etnografskog materijala, a posebice tadašnjeg fundusa našeg Muzeja. Novi postav, koji je prvenstveno imao zadatak predstavljanja tradicijske pučke kulture Hrvatske, bio je podijeljen u nekoliko cjelina, zadanih i rasporedom izložbenog prostora.

Prvo, a i brojna kasnija terenska istraživanja provela je u Istri, dijelom uz potporu Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Ondje je sakupila brojne predmete za zbirke Muzeja, izradila vrijedne bilješke i opsežnu fotodokumentaciju. To joj je bila podloga za pisanje stručnih radova i, naposljetku, izradu doktorske disertacije *Ženska narodna nošnja na poluotoku Istri* 1965. godine. Sudjelovala je i u terenskim istraživanjima na brojnim otocima, u slovenskom primorju, dubrovačkom primorju, cetinskoj krajini, Hrvatskom zagorju, Međimurju i Slavoniji.

Dobro poznavanje fundusa Etnografskog muzeja i fundusa mnogih drugih muzeja, zbirki i crkvenih riznica, uz brojna tematska terenska istraživanja osnovica su bogatog stručno-znanstvenog spisateljskog rada Jelke Radauš Ribarić. Njezin opus broji sedamdesetak bibliografskih jedinica objavljenih pretežito u domaćim i stranim stručnim i znanstvenim časopisima ili posebnim publikacijama. U svojim radovima etnografski materijal vrednuje i prezentira kao kulturno-povijesnu građu. Tumačenju određenih etnoloških pojava pristupa interdisciplinarno, tragajući za njihovim korijenima ili usporedbama u pojedinim kulturno-povijesnim ili umjetničkim razdobljima. Iako su u središtu njezina zanimanja bili tradicijsko odijevanje i tekstilne izradevine, u njezinim radovima nalazimo i rasprave o različitim etnološkim temama važnim za pravilno vrednovanje hrvatske kulturne baštine. Važno je spomenuti što je o njezinom publicističkom radu zapisala istaknuta etnologinja Dunja Rihtman-Auguštin: "U radovima i istraživanjima Jelke Radauš Ribarić polazište je etnološko ali analitički uvidi, hipoteze i zaključci obilato posežu za saznanjima povijesti kulture i osobito povijesti umjetnosti. Od prof. Gavazzija (učitelja i velikog uzora) je razlikuje to što prema disciplinira imaginaciju, ipak je ne koči, te se usuđuje zaključiti na mjestima gdje bi se on možda ustručavao. Uz poticaj da u znanstvenom istraživanju primjeni imaginaciju Jelka Radauš Ribarić uvijek je na vrijeme uspijevala obuzdati maštanje u korist podataka tj. konačne znanstvene spoznaje" (*Buzetski zbornik* 22, 1996: 17).

Znanstvena utemeljenost obrade istraživane građe najbolje je došla do izražaja u tekstovima triju objavljenih knjiga: *Vežak vezla* (1973), *Narodne nošnje Hrvatske* (1975) – koja je tiskana uz hrvatski i na talijanskom, njemačkom i engleskom jeziku, te *Ženska narodna nošnja u Istri* (1997).

Posebno se treba osvrnuti na posljednji naslov, jer između tvrdih korica knjige *Ženska narodna nošnja u Istri* nalazi se slika cjelokupnog rada – istraživačkog, stručnog, znanstvenog, publicističkog, koji obuhvaća dvije glavne teme njezinog etnološkog zanimanja: područje Istre i narodno odijevanje, s kojima je započela svoj istraživački rad i kojima se neprekidno vraćala i ugrađivala nove kamenčiće u mozaik istarske kulture odijevanja. Rad je prvobitno bio rukopis doktorske disertacije obranjene još 1965. godine. Taj je rukopis, dopunjen novijim istraživanjima i spoznajama, objavljen tek 1997. godine i može se smatrati izuzetno vrijednim prilogom hrvatskoj etnološkoj znanstvenoj literaturi.

Svojim je izlaganjima učestvovala na brojnim stručnim skupovima i kongresima u Hrvatskoj i inozemstvu. U dva navrata bila je na studijskom boravku u Austriji i Italiji. Sudjelovala je i u osnivanju stalnih priredbi Vinkovačke jeseni (1966) i zagrebačke Međunarodne smotre folklor (1966).

Može se rezimirati da su interes te stručni i znanstveni rad Jelke Radauš Ribarić bili obilježeni sustavnim istraživanjem hrvatske tradicijske likovne umjetnosti i kulture. Prikupljala je, bilježila i opisivala tradicijski način života s područja cijele Hrvatske, a s osobitim interesom proučavala je narodne nošnje. Etnološke pojave tumačila je interdisciplinarno, tragajući za njihovim korijenima ili usporedbama u raznim kulturno-povijesnim i umjetničkim razdobljima. Iako su joj u središtu zanimanja tradicijsko odijevanje i tekstilne izradvine, u radovima raspravlja o različitim etnološkim temama važnim za vrednovanje hrvatske kulturne baštine. Njezin rad i doprinos svakako će tek biti u cijelosti opisani i valorizirani u narednim godinama.

Za svoj rad i doprinos dobila je brojne zahvalnice i priznanja između kojih izdvajamo *Odlikovanje Čakavskog sabora* (1973), *Red Danice hrvatske s likom Marka Marulića* (1996), dopisno članstvo papinske međunarodne *Marianske akademije*, te nagradu Hrvatskog etnološkog društva "Milovan Gavazzi" za životno djelo i za izvanredan doprinos razvoju etnologije 2005. godine.

Dr. sc. Jelka Radauš Ribarić, ili Desa kako su je neki intimno zvali, bila je osoba koja je ostavila neizbrisiv i važan trag u našem društvu i u našim životima. Bila je osoba s mnogim neospornim kvalitetama, osoba koja je znala što želi i kako to ostvariti. Znala je surađivati, voditi, ali i širiti svoju toplinu i zaraznu strast i na tome smo joj zahvalni.

Damodar Frlan